

Državno natjecanje iz povijesti

28. – 30. travnja 2026.

3. kategorija: I. (prvi) razred

Zaporka:

(peteroznamenasti broj i riječ)

Broj bodova:

	65	%
--	-----------	---

Upute natjecateljima

- 1. Ispit se sastoji od 25 pitanja i rješavaš ga 90 minuta.**
- Prije rješavanja ispita trebaš pažljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
- Nakon što ispuniš listić sa zaporkom, spremi ga u omotnicu.
- Zaporku s listića prepisi na prvu stranicu ispita.
- Pažljivo pročitaj ispitne zadatke i upute u zadatku.
- Rješenja upisuj na predviđena mjesta u ispitu. Ispit piši plavom ili crnom kemijskom olovkom.
- Ispit piši isključivo pisanim, ne tiskanim slovima. Piši čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s 0 bodova.
- Osobna imena i prezimena te geografska imena piši izvorno prema udžbenicima koje je odobrio MZOM u školskoj godini 2025./2026.
- 9. Koristi se papirom za koncept tijekom rješavanja ispita jer jednom napisan odgovor u ispitu više nije dopušteno prepravljati. Odgovori se u konceptu ne vrednuju.**
- Nakon završetka pisanja ispit predaj članu Državnoga povjerenstva.
- Nakon objave privremene ljestvice poretka imaš pravo uvida u ispit i pravo na pisanu žalbu.

Želimo ti uspjeh na natjecanju!

Državno povjerenstvo:

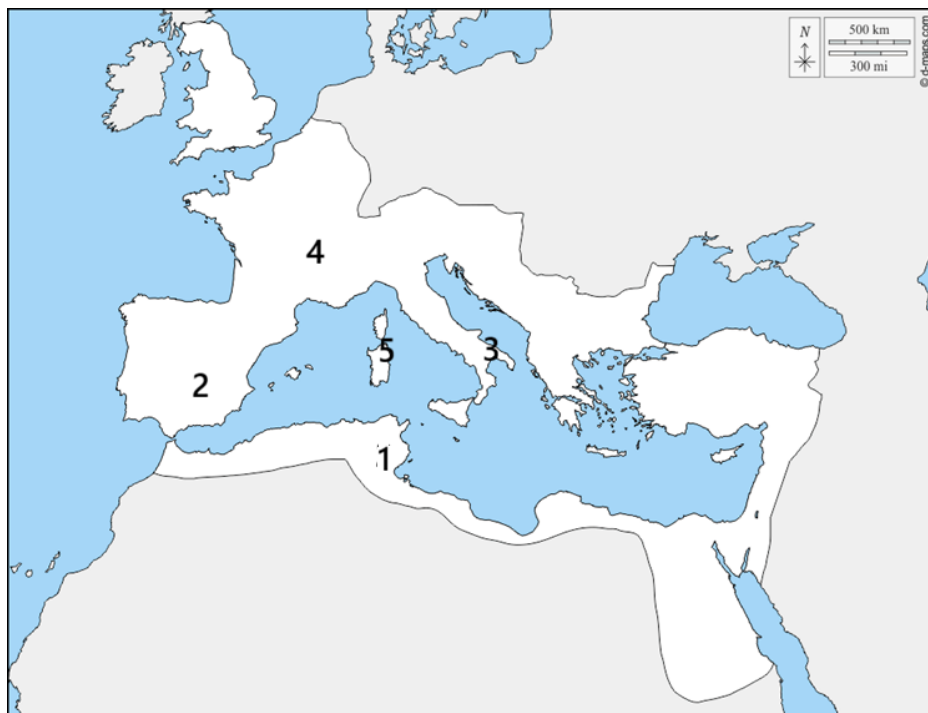
1. _____ (predsjednik Državnoga povjerenstva)

2. _____ (član Državnoga povjerenstva)

3. _____ (član Državnoga povjerenstva)

1. Pozorno promotri povijesni zemljovid iz razdoblja rimske povijesti i odgovori na pitanja.

	5
--	---

Slika 1. Povijesni zemljovid iz razdoblja rimske povijesti

- 1.1. Kojim je brojem na zemljovidu obilježeno mjesto Bitke kod Kane 216. god. pr. Kr. ? _____
- 1.2. Kojim je brojem na zemljovidu obilježeno mjesto konačnog poraza Kartage u Drugome punskom ratu? _____
- 1.3. Kojim je brojem na zemljovidu obilježen teritoriji koji je Rim anektirao 238. god. pr. Kr. iskoristivši krizu u Kartagi nakon Prvoga punskog rata? _____
- 1.4. Kojim je brojem obilježen teritorij koji je postao rimska provincija nakon gušenja ustanka Vercingetoriksa? _____
- 1.5. Kojim je brojem obilježen teritorij s kojega je počeo Hanibalov pohod i Drugi punski rat? _____

2. Pozorno pročitaj povijesni izvor o položaju seljaka u doba Rimske Republike i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	1
--	---

Divlje životinje koje borave u Italiji imaju svoje spilje; svaka od njih zna svoje ležište, svoje skrovište. Samo ljudi, koji se bore i umiru za Italiju, ne mogu ni na što da računaju osim na zrak i svjetlo; bez kuće i sjedišta, moraju oni sa ženama i djecom da lutaju zemljom...Samo za raskoš i bogatstva drugih moraju oni da prolijevaju krv i umiru. Zovu se gospodari svijeta, a ni jednu grudu zemlje ne mogu nazvati svojim vlasništvom.

Koja su braća rimski tribuni poznata po agrarnim reformama u 2. stoljeću pr. Kr.?

3. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	2
--	---

Zašto je Senat opkoljen četom naoružanih ljudi, zašto me tvoji pratioci slušaju oboružani mačevima, zašto nisu otvorena vrata Konkordijina hrama (...) On kaže, da to čini radi svoje zaštite. A nije li bolje tisuću puta propasti, nego da među svojim građanima ne možeš živjeti bez zaštite naoružane pratnje? Ipak, vjeruj mi, nije to nikakva zaštita: ljubavlju i dobrohotnošću građana treba da budeš okružen, a ne oružjem. (...) Branio sam državu kao mlad čovjek, neću je napustiti ni kao starac; prezreo sam Katilinine mačeve, a neću se bojati ni tvojih (...)

3.1. Koji je poznati govornik autor ovoga govora?

3.2. Protiv koga je ovaj govor uperen?

4. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora iz razdoblja povijesti Rimske Republike i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	3
--	---

Zatim je (Oktavijan) napredovao ka sljedećem gradu koji se zove Metul (Metoulon) koji je glavni grad (...) Ovdje je bilo oko tri tisuće ratnika i dobro naoružanih vojnika koji su uspješno odbijali Rimljane koji su bili oko njihovih bedema. Rimljani su podizali nasip, a Metuljani su ih svojim ispadima ometali danju i noću. Sa svojih su bedema napadali vojnike bojnim spravama, što su ih pribavili u ratu što ga je ondje vodio Decim Brut protiv Antonija i Augusta. Kada im je bedem počeo popuštati, sagradili su drugi iznutra, a napadni su napustili i sklonili se iza novosagrađenog. Rimljani su zauzeli napušteni bedem i spalili ga. Protiv novog bedema su načinili dva nasipa i s njih prebacili četiri mosta na vrh novog bedema. Zatim je Cezar, da bi odvratio pažnju Metuljana, poslao dio svojih vojnika uokolo u stražnji dio naselja, a drugima je naredio da preko mostova napadnu bedeme, a sam se popeo na vrh visoke kule da bi vidio što se događa. (...) Veoma su se ohrabрили kada su vidjeli pad jednoga mosta, za kojim je slijedio i drugi iznad ovoga. Kad je pao i treći most, Rimljane je zahvatila panika (...) dok se nije sam Cezar (Oktavijan) sjurio s kule prigovarajući im. (...) zgrabio je štit i sam je pojurio na most. (...) I Oktavijan je bio ranjen u desnu nogu i obje ruke. I usto se uspeo na toranj i pokazao se sa svojim znakovima i zastavom (...) Da neprijatelj ne bi pomislio da će on odustati i povući se,

smjesta je dao sagraditi nove mostove. (...) Sljedećeg dana uputili su Oktavijanu izaslanike i predali mu pedeset talaca.

4.1. Čiji je grad bio Metul u vrijeme opisanog događaja?

4.2. Kako je bitka završila prema tekstu izvora? Navedi jedan argument iz teksta izvora za svoj odgovor.

5. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	5
--	---

Oktavijan i Antonije, ranije neprijatelji, sastali su se kao prijatelji kod grada Mutine, na malenom i ravnom otočići na rijeci Laviniji. Svaki je od njih uza se imao 5 legija pješaka. Legije su se postrojile jedna nasuprot drugima, a na to se njih obojica upute sa 300 vojnika k mostovima rijeke. Lepid, koji je sam došao već ranije, pretražio je otok i dao znak ratnom kabanicom, neka obojica dođu. (...)

Tako podijeliše ova trojica između sebe rimsku vlast odloživši odluku samo za krajeve s onu stranu Jonskoga mora, kojima su gospodarili još Brut i Kasije (...)

5.1. Koji je savez i kada nastao kao promjena u rimskoj politici, a opisan je u tekstu izvora?

5.2. Kada će se i gdje dogoditi obračun s Brutom i Kasijem iz teksta izvora?

5.3. Zašto su Brut i Kasije iz izvora neprijatelji trojice spomenutih političara?

6. Kronološki poredaj rimske povijesne izjave prema događajima na koje se odnose od 1 do 5, počevši od najstarijega do najmlađega.

	5
--	---

- a) Kocka je bačena! _____
- b) Uostalom smatram da Kartagu treba razoriti. _____
- c) Dokle ćeš, o Katilina, iskušavati našu strpljivost? _____
- d) Kvintilije Vare, vrati mi legije! _____
- e) Pokorena Grčka zarobila je svoga divljeg pobjednika i donijela umjetnost u divlji Lacij. _____

7. Pozorno pročitaj tekst govora Menenija Agripe i odgovori na pitanje na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	1
--	---

U doba kad nije kao sada u čovjeku bilo sve složeno jedno s drugim, već kad je svaki pojedini dio tijela imao svoju volju i svoju riječ, pobune se, jednom, ruke, oči, uši i drugi protiv želuca koji samo sjedi usred tijela, uživajući u svemu što mu drugi uradi, zaradi i pruži. Zavrje se, dakle, i otkazu želucu svaku službu (...) Ali dok su pobunjeni udovi htjeli tako glađu ukrotiti želudac, dotle cijelo tijelo iznemogne i klone (...)

Što je od navedenog, prema tradiciji, bila neposredna posljedica održanog govora?

- A. patriciji su zadržali isključivo pravo vladanja Rimom
- B. plebejci su izgubili pravo biranja pučkih tribuna
- C. plebejci su dobili pravo biranja pučkih tribuna
- D. dopušteni su brakovi patricija i plebejaca

8. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora iz razdoblja Rimske Republike i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	2
--	---

Cezar Gale u trijumf vodi, u i senat vodi njih.

Gali hlače poskidaše, grimiz-obrub obukoše.

8.1. O kojoj promjeni u rimskoj politici govori tekst, a vezana je uz stvaranje provincija?

- A. osvajanja su poticala gospodarski razvoj rimske republike
- B. vitezovi ulaze u rimski senat
- C. smanjuje se broj članova senata
- D. stanovništvo provincija dobiva mjesta u institucijama rimske države

8.2. Što označava izraz „grimiz obrub obukoše“?

9. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora iz doba Rimske Republike i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	2
--	---

Nigdje Ver nije ostavio tako dubokih tragova i tako jasnih dokaza o svojim prijestupima kao na Siciliji koju je tijekom tri godine uspio tako opustošiti i opljačkati da se ona više ne može dovesti u ranije stanje. (...) Godinama se sve rješavalo po njegovoj volji. Zahvaljujući svojoj sudskoj vlasti on je mogao sve uzeti za sebe. (...) I rimski građani su mučeni i ubijani kao robovi. (...)

9.1. O kojemu problemu u upravljanju provincijama govori tekst?

9.2. Nakon kojega je rata Sicilija postala rimska provincija?

10. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora i odgovori na pitanje na temelju teksta povijesnog izvora.

	1
--	---

Mnoge je ustupke učinio Antoniju, samo da se osveti očevim ubojicama, mnoge Lepidu. Nakon što je ovaj obnemogao zbog mlitavosti, a onaj se upropastio razvratnim životom, razdoru domovine nije bilo drugog lijeka negoli /da/ njom vlada jedan. Ipak država nije uspostavljena ni kao kraljevstvo, ni kao diktatura, nego pod imenom prvaka (...)

Kako se zove oblik vladavine koji je posljedica događaja opisanih u izvoru?

11. Pozorno promotri povijesni izvor iz doba Rimskoga Carstva i odgovori na pitanja na temelju povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	2
--	---

11.1. Iz doba kojeg cara je priloženi povijesni izvor?

11.2. Koji je događaj bio uzrok prikazanog događaja na povijesnom izvoru?

Slika 2. Materijalni izvor iz doba Rimskog Carstva

12. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

4

Rimski je narod, da obrani čast slobode i čednosti (...), potaknut tako reći nadahnućem bogova, brzo napustio kralja, oplijenio njegovo imanje, posvetio zemlju svojem bogu Marsu (...) Odlučio je, naime, da od neprekidne postane jednogodišnja služba, od pojedinačne dvostruka, kako se vlast svojom samostalnošću ili dugotrajnošću ne bi kvarila (...)

12.1. O kojoj promjeni u povijesti rimske države govori izvor?

12.2. Kako se zove kralj kojega su Rimljani *napustili* prema izvoru?

12.3. Na čiju se vlast odnosi pojam *jednogodišnja i dvostruka služba*?

12.4. Kada se prema tradiciji dogodila opisana promjena?

13. Pozorno promotri povijesni zemljovid i odgovori na pitanja.

2

13.1. Što je izazvalo promjenu prikazanu na zemljovidu/uzrok sustavu prikazanom na zemljovidu?

13.2. Kako se zove prikazani sustav za obranu?

Slika 3. Povijesni zemljovid iz razdoblja Rimskog Carstva

14. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	2
--	---

Pretpostavljam da ste ovo već u potpunosti riješili. Bilo bi divno kada bi se netko mogao sjesti na brdu kod Knososa i znati kako su se točno zvali svi okolni gradovi i sela na kasnominoijskom; jer sam siguran da se neki od njih moraju pojaviti u ovom nizu. Još uvijek me prilično intrigira AMNISOS za a-mi-ni-so (...) Tko su ki-ri-re-wi-ja-i koji se spominju nakon ko-no-so (KNOSSOS)...

Vaš, Michael Ventris

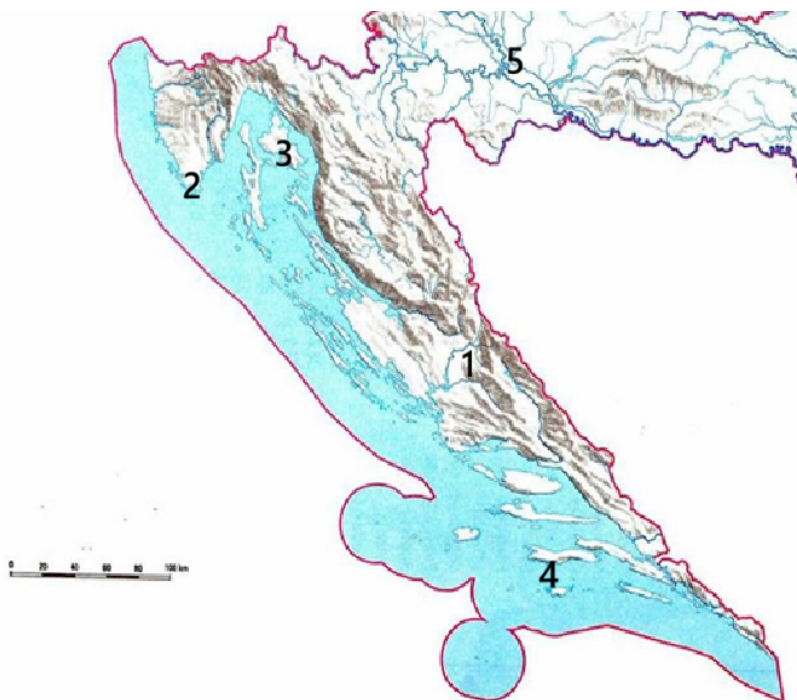
14.1. Koje je pismo dešifrirano kao posljedica događaja opisanih u izvoru?

14.2. Koji je od navedenih izvora pisan pismom o kojemu se govori u izvoru?

- A. natpis na Ahiramovu sarkofagu
- B. pločica iz Pila
- C. poljoprivredni kalendar iz Gezera
- D. natpis iz Behistuna

15. Pozorno promotri zemljovid Hrvatske i odgovori na pitanja.

	3
--	---

Slika 4. Zemljovid Hrvatske

15.1. Kojim je brojem na zemljovidu obilježen lokalitet kod kojeg se dogodila bitka između Cezarovih i Pompejevih pristaša? _____

15.2. Kojim je brojem obilježeno naselje koje je osvojio Oktavijan, a važnu je ulogu imala rimska riječna mornarica? _____

15.3. Kojim je brojem obilježeno delmatsko uporište koje je osvojio Oktavijan? _____

16. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora iz doba Rimske Republike i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	2
--	---

Poslije odlaska liburnskih lađa iz Ilirika u Salonu je stigao Marko Oktavije s onim lađama što ih je imao. Ondje je pobunio Delmate i ostale barbare, dok je Isu odvratio od Cezarova prijateljstva. Kad konvent u Saloni nije mogao nagovoriti ni obećanjima ni predočivanjem pogibelji, počeo je opsjedati grad. Taj je grad bio utvrđen po prirodnom položaju, dok ga je još branio brežuljak. (...) Budući da su zbog malog broja boraca bili slabi da se odupru, a usto ih je mnogo bilo ranjeno, upotrijebili su krajnje sredstvo kao pomoć te su oslobodili sve odrasle robove, odrezali svim ženama kosu i od nje načinili užad za hitala (...) Kad je već prošlo mnogo vremena i kad su Oktavijevi vojnici zbog dugog opsjedanja postali nemarni, stanovnici Salone uvreballi su priliku (...) navalili su na najbliži Oktavijev tabor. (...) Tako su Oktavijeve vojnike istjerali iz svih tabora, velik su broj poubijali, dok su preostale i samog Oktavija prisilili da bježe na lađe.

Takav je bio završetak opsjedanja.

Već se približavala zima, a Oktavije je, jer je pretrpio tolike poraze, potpuno izgubio nadu da će zauzeti Salonu, pa je zato otplovio k Pompeju u Dirahij.

16.1. Što je od navedenoga bio uzrok opsade Salone?

- A.** sukob Marka Antonija i Oktavijana
- B.** sukob Gaja Julija Cezara i Gneja Pompeja
- C.** gusarstvo Liburna
- D.** Salona je bila saveznik Gneja Pompeja

16.2. Što je konvent iz izvora?

17. Pozorno promotri slikovni prilog i odgovori na pitanja na temelju slikovnog priloga i prethodno stečenog znanja.

	2
--	---

Slika 5. Rekonstrukcija rimskog broda

17.1. Koji je rat bio uzrok promjene u rimskom načinu ratovanja, tj. izgradnji prve mornarice?

17.2. Kako se zove dio rimskog broda koji je označio napredak u načinu ratovanja na moru?

18. Pozorno pročitaj tekstove povijesnog izvora iz antike i odgovori na pitanja na temelju tekstova povijesnog izvora i stečenog znanja.

	4
--	---

1.

Kažu da nikada nije ni jednoga roba kupio za svotu veću od 1500 drahmi govoreći da njemu ne treba raskošnih i lijepih ljudi, nego radljivih i čvrstih, kao što su konjušari i govedari. Ali je mislio da i te treba kad ostare prodati, i ne treba ih beskorisno hraniti. Po njegovu mišljenju, ništa što je suvišno nije jeftino; što tko ne treba, pa makar stajalo as, valja smatrati skupim (...)

2.

Za obradu zemlje i za ispašu stoke služili su se kupljenim robovima da im ne bi slobodne ljude odvlačili od zemljoradnje radi vojne službe. Ujedno im je ta imovina donosila veliku dobit; robovi su, naime, imali mnogo djece, jer su se mogli bez opasnosti razmnožavati, budući da nisu vršili vojničku službu. Zbog toga su se mogućnici uvelike bogatili, a polja su se napunila robovima. Italce je, naprotiv, zahvatilo opadanje stanovništva i nestašica muškaraca, jer ih je zatiralo siromaštvo, porezi i vojnička služba. Pa kad ih to i nije mučilo, bili su osuđeni na nerad, jer su zemlju držali bogataši, koju su za obradu zemlje, mjesto slobodnih ljudi, upotrebljavali robove.

18.1. Navedi prema tekstovima povijesnih izvora dvije prednosti robova kao radne snage u odnosu na slobodne seljake.

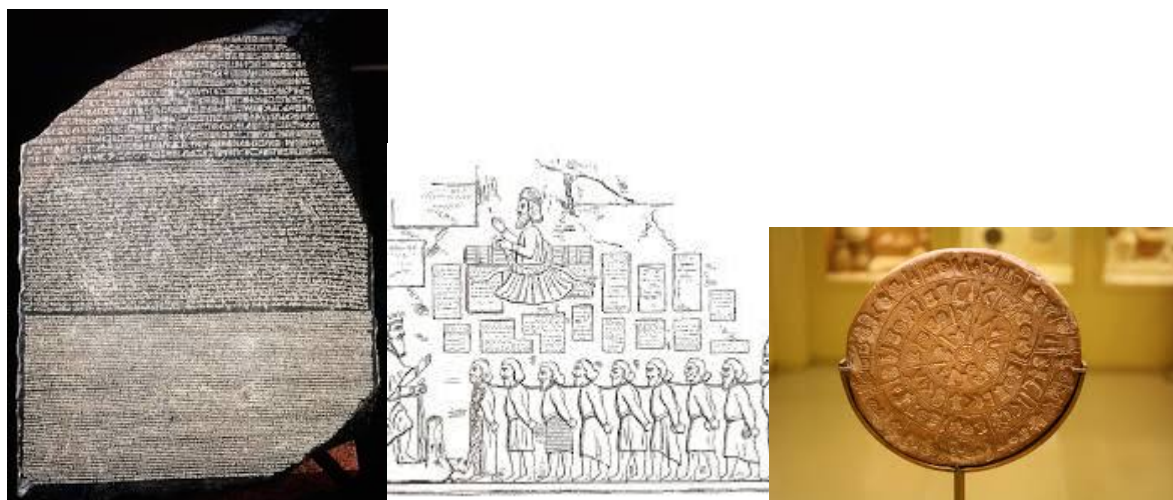
18.2. Što je bila negativna posljedica upotrebe robova za rimske seljake, opisana u izvorima?

18.3. Koji je društveni sloj nastao u Rimu jer su seljaci bili osuđeni na nerad?

19. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora iz 19. stoljeća i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	2
--	---

Potpuno se predajem koptskom. Želim znati egipatski kao francuski, jer će na tom jeziku biti utemeljeno moje veliko djelo o egipatskim papirusima... U tome nalazim najveću radost, jer je nešto sasvim posebno govoriti jezikom mog dragog Amenofisa, Setosisa, Ramzesa, Tutmosa.

A

B

C

Slika 6. Materijalni izvori iz starog vijeka

19.1. Kojim je slovom obilježen materijalni izvor na Slici br. 6, a koji se odnosi na tekst povijesnog izvora?

19.2. Što je bila posljedica opisanog interesa za koptski jezik i egipatsku povijest?

20. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora iz razdoblja Rimskog Carstva i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	2
--	---

(...) Ovdje me zadržava potreba da izdam u zakup svoja imanja na više godina, pri čemu moram odrediti potpuno nove planove, jer, u posljednjih pet godina, usprkos velikim otpuštanjima dugova, porasli su zaostaci: zato se većina mojih zakupnika uopće više ne brine da bi smanjili dugove, jer nemaju nade da bi ih mogli otplatiti; dapače oni grabe i troše plodove, jer već misle da ne štede više za se. (...) A ima samo jedan način liječenja; da ne izdajem u zakup za novac, nego za dio priroda, i da onda neke svoje nadzornike rada postavim za čuvare plodova.

20.1. Kako se zove opisani odnos zakupnika i vlasnika zemlje?

20.2. Koji je uzrok odnosa zakupnika i vlasnika zemlje opisan u izvoru?

21. Poveži careve i događaje iz razdoblja njihove vladavine.

	4
--	---

Klaudije	_____	1. car filozof
Dioklecijan	_____	2. osnovao je provinciju Britaniju
Trajan	_____	3. proputovao sve rimske provincije
Marko Aurelije	_____	4. pobijedio Decebala
		5. uveo dominat

22. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora iz razdoblja Rimske Republike i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

	2
--	---

Iako su Rimljani prethodno dva puta napali zemlju Segestiku, nisu uzeli taoce niti išta drugo, zbog čega su Segestani postali vrlo arogantni. (...) Ovo je također dio (...) regije uz rijeku Savu; uz rijeku se nalazi i utvrđeni grad, koji je jednako zaštićen rijekom kao i izuzetno velikim jarkom. Cezar je posebno želio zauzeti grad iz tog razloga, jer ga je namjeravao iskoristiti kao opskrbnu bazu za rat protiv Dačana (...) Sava se ulijeva u njega (misli se na Dunav); Cezar je dao izgraditi brodove na ovoj rijeci za prijevoz namirnica do Dunava.

22.1. U čemu je značaj opisanog osvajanja za rimsku državu prema tekstu izvora?

22.2. Koja je rimska kolonija osnovana na mjestu osvojenog grada čije je osvajanje opisano u izvoru?

23. Pozorno promotri slikovni prilog sa skulpturom iz razdoblja Rimskog Carstva i odgovori na pitanja na temelju povijesnog izvora i prethodno stečenoga znanja.

	3
--	---

23.1. Koja je promjena u obliku vladavine prikazana na slikovnom prilogu?

23.2. Koji je car uveo prikazani oblik vladavine?

23.3. Gdje se prvotno nalazila skulptura u vrijeme nastanka?

Slika 7. Skulptura iz razdoblja Rimskog Carstva, danas u Bazilici sv. Marka, Venecija

24. Pozorno promotri lentu vremena i odgovori na pitanje.

	1
--	---

Koji od navedenih događaja treba stajati na mjestu upitnika?

- A. Rim je pobijedio Teutu.
- B. Rim je pobijedio Demetrija Farskog.
- C. Gentije je poražen od Rima.
- D. Nastala je Panonska dijeceza.

25. Pozorno pročitaj tekst povijesnog izvora iz razdoblja Rimske Republike i odgovori na pitanja na temelju teksta povijesnog izvora i prethodnog znanja.

	3
--	---

Druge koji su se pridružili ustanku, poput Melitena i Korkirena, koji su naseljavali otoke, potpuno je istrijebio jer su se bavili gusarstvom; njihove mladiće dao je pobiti, a ostale dao prodati u ropstvo. Zaplijenio je brodove Liburna, koji su se također bavili gusarstvom.

25.1. Stanovnici kojih se današnjih otoka spominju u tekstu izvora?

25.2. Čiju perspektivu prikazuje izvor?
